

עלון בנגינות מזמור עיר

בס"ד

כניסת שבת 4:03
ציאת שבת 5:20

הוצאה לאור:
שמעון סולטן 050-7548600

גיליון מס' 990 כ' כסליו תשפ"ה

וישב

רעיונות על הפרשה על פי תורתו של הרב אביגדור נבנצל שליט"א

פרשת מכירת יוסף טומנת בחובה מספר שאלות קשות. כשאחי יוסף רואים את יוסף מתקרב ובא אליהם נאמר: **וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָזְוִי הֲנֵה בְּעַל הַזֹּלְמוֹת הַלְוָה בָּא** (בראשית לו, ט) מסביר רש"י: **וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָזְוִי - מי הם? אם תאמר ראובן או יהודה הרי לא הסכימו בהריגתו, אם תאמר בני השפחות הרי לא היתה שנאתן שלימה שנאמר: 'הוא נער את בני בלחה ואת בני זילפה' וגו', יששכר וזבולון לא היו מדברים בפני אחיהם הגדולים מהם, על כרחך שמעון ולוי הם שקראם אביהם אחים**" (שם מט, ה)

שואל מו"ר הרב נבנצל שליט"א: אחי יוסף עוסקים כעת בדיני נפשות, האם להרוג את יוסף בגין מעשיו או לאו, והלכה ידועה בדיני נפשות היא שמתחילים מהצד, דהיינו הקטנים אומרם את דעתם ראשונים שנאמר: **וְלֹא תַעֲנֶה עַל רֵבִי** (שמות כג, ב) ופירש רש"י: **"ולא תענה על ריב - על רב, שאין חולקין על מופלא שבב"ד, לפיכך מתחילין בדיני נפשות מן הצד, לקטנים שבהן שואלין תחילה שיאמרו את דעתם"** (שם) אם כן דיוק רש"י מהפסוק בו פתחנו לכאורה איננו נכון שכן אדרבה, היו צריכים להתחיל בדיבור יששכר וזבולון שהם קטנים יותר משמעון ולוי.

עוד יש להבין: אחרי שהשליכו את יוסף לבור כתוב: **וַיִּשְׁבּוּ לְאָכָל לָזֶם** (בראשית לו, כה) מה פרט זה בא ללמדנו ומדוע הוא כל כך חשוב כדי להנציח אותו בתורה לדורי דורות? יתירה מזו: הרי ידוע שסנהדרין שהרגו את הנפש אסורים לאכול באותו יום כפי שהגמרא אומרת: **"רבי עקיבא אומר: מנין לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמין כלום כל אותו היום? ת"ל 'לא תאכלו על הדם'** (סנהדרין סג).

מדוע אם כן אחי יוסף ישבו לאכול?
עוד שואל הרב: מאוחר יותר, כשעומדים האחים מול ה'שליט' המצרי ומתוודים בינם לבין עצמם הם אומרים: **וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָזְוִי אֲכָל אֲשָׁמִים אֲנֻזְנוּ עַל אָזְוִינוּ אֲשֶׁר רֵאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהַתְּזוֹנְנוֹ אֲלֵינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ עַל כֵּן בָּאָה אֲלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת** (שם מב, כא) היכן מציינו שאם הנידון בדיני נפשות מתחנן על נפשו שומעים לו ו'מוותרים' לו?

התירוץ לכל הקושיות הללו אחד הוא: האחים לא דנו את יוסף בדיני נפשות על דבר שהוא עשה או על מה שסברו שהוא עשה; הם דנו אותו בדין 'רודף' על מה שחשדו בו שהוא עומד לעשות; האחים חשדו ביוסף שהביא את דיבתם רעה אל אביהם בכדי להשפיע על יעקב שיבחר בו כממשיך את שושלת עם ישראל שהתחילה באברהם אבינו. לאברהם נולדו שני בנים: יצחק וישמעאל; ישמעאל נדחה ויצחק קיבל את ברכת אביו שפירושה דביקות באלוקים חיים ובתורת ה'. ליצחק נולדו שני בנים: יעקב ועשו; ושוב ישנה בחירה בין שניהם, מי יהיה הממונה להמשיך בהנהגת האומה הישראלית ומי יידחה הצידה; יעקב נבחר על פני עשו להיות השלישי לאבות. והנה כעת עומדים עשרה אחים ומתבוננים במתרחש בין יוסף ליעקב, וחוששים שבחירת ה'אב' הרביעי תדחה אותם וכתוצאה מכך תרחיק אותם מעם ישראל ומתורת ישראל; החשש הזה הוא המניע לכל מעשיהם, הם היו בטוחים על פי הנתונים שעמדו בפניהם שחייבים לדון את יוסף בדין רודף,

דהיינו: 'הבא להורגך השכם להורגו'. אי לכך אין כאן איסור של 'לא תאכלו על הדם' (כפי שמוזכר בגמרא) והתורה רומזת במשפט **וַיִּשְׁבּוּ לְאָכָל לָזֶם**, שאין מדובר כאן בדיני נפשות גרידא אלא בטיפול בבן אדם ה'רודף' אותם על פי הבנתם המוטעית וממילא הם מנסים להתגונן מפניו. לפי זה מובן מדוע לא התחילו בדיבור יששכר וזבולון, שהיו קטנים יותר משמעון ולוי, מפני שאין מתחילים בקטנים כשאינם עוסקים בדיני נפשות, ואם כן דיוק רש"י ומסקנתו שהפסוק **וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָזְוִיו** מדבר על שמעון ולוי, שכן לא מסתבר שיששכר וזבולון ידברו לפני אחיהם הגדולים מהם, הוא אכן נכון.

מובנת גם תגובתם של האחים באומרם: **"בְּהַתְּזוֹנְנוֹ אֲלֵינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ"** כי אכן ראוי והגון לשמוע את תחנוניו של ה'רודף' במידה והוא חוזר בו מתוכניתו ומביע חרטה על מעשיו, ומבטיח שוב לא לרדוף אותם, ואם כך לא היתה כל הצדקה למכירת יוסף לעבד. כמובן שכל האמור הוא על פי הבנת האחים, אך לאמתו של דבר המציאות היתה לגמרי אחרת. התורה אומרת: **וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דִּבְתָם רָעָה אֶל אָבִיהֶם** (שם לו, ב) **"כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו"** (רש"י שם) אומנם יוסף נכשל בחשדו באחיו כיון שלא פירש נכון את מעשיהם (עיין רש"י ושפתי חכמים שם) אולם כל מטרתו היתה שאביו יטיף להם מוסר בכדי להחזירם למוטב; אם כך יוסף אינו ה'רודף' אלא שאחיו הם הרודפים אותו כיון שרצו להורגו שלא כדין, ואילו היה ביכולתו היה יכול להורגם מדין 'רודפים'.

קשה מאוד להבין את כל הסוגיה הזאת לעומק, כיצד האחים נכשלו בחשדות הדדיים מבלי לברר את העובדות ביסודיות; ואם עליהם אמרו חז"ל 'שהשוחד יעוור פיקחים' כיון שקינאו ביוסף בגין כותונת פסים, עדיין הקושיה לא פחות גדולה על יוסף מדוע לא שוחח עם אחיו על מנת לוודא שהחשדות שלו אכן אמתיות או שמה הוא טועה בהבנת מעשי אחיו; שיחה ביניהם היתה משנה את כל העובדות וגם אם לא היו מצליחים להכריע מי הוא הצודק, לפחות היו מציגים בפני רב גדול כל אחד את טענותיו והוא היה מכריע. גם התנהגותו של יעקב אבינו אינה מובנת כלל, למרות שהרגיש במתח שבין האחים מדוע לא נכנס לעובי הקורה להשכין שלום בין האחים.

הקושיות רבות אולם נקודה אחת ברורה לפנינו: כששלח יעקב אבינו את יוסף לראות את שלום אחיו נאמר: **וַיִּשְׁלְחוּהוּ מִעִמְקֵי זָבְרוֹן** (שם יד) **"והלא חברון בהר, שנאמר: ויעלו בנגב ויבא עד חברון!?! אלא מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון"** (רש"י שם) מה שלעינינו נראית פרשה סתומה, סכסוך בין אחים על רקע קנאה, אינו אלא חלק מתוכנית אלוקית עתיקת יומין שהקב"ה כבר גילה לאברהם אבינו: **"יָדַע תְּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה יִרְעָךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנוּ אֲתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה**" (שם טו, יא) התוכנית חייבת להתקיים והירידה הצפויה למצרים קרובה לבוא, אם כן אין צורך לחפש סיבה לשתיקת יעקב אבינו או להתנהגות האחים. אומנם האדם חייב להשתדל בדרכי הטבע למנוע כל צרה שלא תבוא, אולם אין הוא מובטח להצליח במשימתו. **"רַבּוֹת מוֹזְשִׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ וְעֵצָת ה' הִיא תְקוּם"** (משלי יט, כא) דבר אחד אכן מובטח: עצת ה' היא תמיד לטובה למרות שלעינינו לפעמים נראה אחרת.

שבת שלום יצחק חלבה

לעילוי נשמת אאמרו"ר אברהם (אלברטו) בן מרים חלבה, יוסף הכהן בן קלרה, מרטין בן ברנדו, מנחם מנשה בן הרב דוד ואסתר הי"ד, אלישע יהונתן בן חגי דוד ותחיה הי"ד, דינאל בן שרה, אילון הכהן בן חנה הי"ד, גבריאל יצחק בן מרים, חיים יוסף בן שרה, מרת אמי אולגה בת קלרה, איריס בת חנה, חנה דינה בת מנחם, חיה אסתר בת יעקב אריה, ציפורה בת מסעודה ת.נ.צ.ב.ה.

המעוניין לקבל כל שבוע את העלון בדואר אלקטרוני ניתן לשלוח בקשה למייל: jalabe2013@gmail.com ללא תשלום ליוכי הרבים

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך. כל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד